

XVII-wieczny kielich z kościoła Św. Ducha w Kołobrzegu

Podczas porządkowania spraw związanych z zabytkami sakralnymi z parafii franciszkańskich, ojciec Łukasz Waszkielis, franciszkanin, historyk sztuki, odpowiedzialny za zabytki w Prowincji Św. Maksymiliana Marii Kolbego, natrafił na niezwykle cenny obiekt - złożony kielich liturgiczny sygnowany datą 1688.

Poszukując informacji na temat zabytków z terenu Pomorza Zachodniego, o. Waszkielis trafił na artykuł dr. Roberta Dziemby, Kierownika Działu Historii Kołobrzegu, o historii i wyposażeniu nieistniejącego już kościoła Św. Ducha w Kołobrzegu. Z inskrypcji na kielichu wynika, że jego fundatorami byli F.J. Winter oraz L.F. von Guldenklein. Kwerenda przeprowadzona przez dr. Dziembę wykazała, że Franz Joachim Winter był tutejszym landratem, a potem nawet burmistrzem miasta. Niestety do dzisiaj jeszcze nie udało się ustalić kim był Guldenklein.

Kielich wraz z pateną z 1688 roku trafiły w XIX wieku do kościoła w Korzystnie. Co niezwykle istotne - przetrwały okres walk o Kołobrzeg w 1945 roku. Po przejęciu tych terenów przez polską administrację nie prowadzono jednak systematycznych spisów wyposażenia liturgicznego przez co obiekt prawdopodobnie uznano za zabytek o nieustalonej proveniencji. W efekcie – w niewyjaśnionych okolicznościach – opuścił Kołobrzeg.

Historia kościoła Świętego Ducha

Kościół Świętego Ducha był jednym z czterech średniowiecznych kościołów znajdujących się w obrębie murów miejskich Kołobrzegu – i jedynym, po którym nie przetrwał żaden ślad we współczesnej architekturze Kołobrzegu. W dokumencie z 10 sierpnia 1266 roku książę Barnim I uzależnił powstanie Domu Ducha Świętego w Kołobrzegu od decyzji kanoników kapituły kołobrzesckiej. Decyzja o lokalizacji zapadła w grudniu 1267 roku. Kompleks szpitalny znajdował się przy skrzyżowaniu obecnej ulicy Budowlanej i Mariackiej oraz przy Kanale Młyńskim. Został on rozbudowany o kościół, który po raz pierwszy wzmiankowany jest w 1282 roku, a to oznacza, że musiał powstać nieco wcześniej.

Choć nie można jednoznacznie określić, czy była to najstarsza kołobrzescka świątynia, brak źródeł dotyczących innych kościołów z tego okresu czyni tę hipotezę prawdopodobną.

W historiografii niemieckiej wskazuje się, że kościół Świętego Ducha pełnił początkowo rolę kaplicy przyszpitalnej, nie był kościołem parafialnym i podlegał kościołowi mariackiemu, a więc de facto kanonikom kapituły. Gotycki kościół posiadał korpus nawowy o czterech lub pięciu przęsłach i charakterystyczną wieżę na planie kwadratu, zwieńczoną później barokowym hełmem. W XVII-wiecznych panoramach miasta widać jej dwie odmienione formy – wcześniejszą i tę po odbudowie.

Kościół Świętego Ducha przetrwał jeden z największych pożarów w historii miasta z 1630 roku, jednak w 1646 roku piorun uderzył w pobliski dom, wywołując pożar, który objął

również kościół. Spłonęła zabudowa szpitala, a wieża kościoła mogła ulec całkowitemu zniszczeniu. Ołtarz jednak ocalał, a odbudowę rozpoczęto niemal natychmiast.

Po reformacji, od XVI wieku, kościół pełnił rolę centrum duszpasterskiego rozległej parafii obejmującej m.in. Borek, Zieleniewo, Korzystno, Niekanin, Bogucino, Obroty i Dźwirzyno.

Mimo że przetrwał burzliwe wydarzenia wojny siedmioletniej i epoki napoleońskiej, w XIX wieku jego stan szybko się pogarszał. W 1862 roku kościół został rozebrany, a parafię przeniesiono do Korzystna, gdzie w 1867 roku otwarto nową neogotycką świątynię. Trafiło do niej wiele elementów wyposażenia dawnego kościoła Świętego Ducha – w tym liczne średniowieczne i nowożytnie zabytki złotnicze, takie jak srebrne kielichy i dzbany. W czasie I wojny światowej dwa największe dzwony i organy świątyni zabrano do przetopienia na cele wojenne. Sprzedano kapliczkę, rzeźby, ołtarz, a nawet sklepienie ambony i jeden drewniany obraz. W lipcu 1924 roku parafia zamówiła dwa nowe dzwony, które odlano z dobrowolnych datków. Rok później poświęcono nowe organy. Tak zakończyła się historia kościoła Świętego Ducha. Miasto straciło swój gotycki kościół, którego kontynuatorem była parafia w Korzystnie.

Dziś, w przestrzeni współczesnego Kołobrzegu, nie ma już żadnego śladu po średniowiecznym kompleksie szpitalno-sakralnym Świętego Ducha. Obecnie na tym terenie znajduje się osiedle mieszkaniowe. O jego istnieniu przypominają jedynie nieliczne ocalałe zabytki – takie jak kielich z 1688 roku, który właśnie powraca do historii miasta.